

Eindadvies Viaa

24 oktober 2016

De Reviewcommissie (hierna commissie) heeft kennisgenomen van:

- de prestatieafspraken zoals vastgelegd in de beschikking van 3 november 2012, en
- de rapportage van Viaa van 24 juni 2016 over voornoemde prestatieafspraken van 3 november 2012 in het jaarverslag 2015,
- de aanvullende informatie van Viaa bij brief van 5 oktober 2016 aan de commissie.

De commissie heeft op 15 september 2016 een gesprek gevoerd met het College van Bestuur van Viaa. Naar aanleiding van vragen van de commissie heeft Viaa de rapportage toegelicht.

In dit advies geeft de commissie – op basis van de schriftelijke informatie en het gevoerde gesprek – haar oordeel over de resultaten van bovengenoemde afspraak.

In dit advies komen achtereenvolgens aan de orde:

- het oordeel van de commissie over de geboekte resultaten voor de in 2012 ten aanzien van onderwijs en onderzoek (profilering, zwaartepuntvorming en valorisatie) geformuleerde ambities;
- het oordeel van de commissie over de geboekte resultaten voor de in 2012 ten aanzien van onderwijskwaliteit en studiesucces geformuleerde ambities;
- het eindadvies van de commissie aan de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

De commissie merkt op dat zij het voorstel voor de prestatieafspraken van Viaa in 2012 heeft beoordeeld als 'zeer goed'. In 2012 heeft Viaa ambities geformuleerd voor de verplichte indicatoren bij onderwijskwaliteit en studiesucces. Bijlage 1 bevat een overzicht van de realisatie in 2015.

2. Profilering, zwaartepuntvorming en valorisatie

2.1 Profilering onderwijs

Onderwijsdifferentiatie

De commissie constateert dat Viaa in lijn met de prestatieafspraken aandacht schenkt aan onderwijsdifferentiatie. Een nieuw curriculum is flexibeler ingericht, waardoor (excellente) studenten met een gemiddeld eindcijfer van acht of hoger op de havo, alsmede vwo-studenten, in drie jaar hun diploma kunnen halen. Ook participeert de academie in het Zwols Vierkant (Landstede, Deltion, Windesheim en Hogeschool Viaa) over de aansluiting mbo-hbo.

De commissie stelt vast dat de eerste stappen zijn gezet met betrekking tot de vormgeving van de afgesproken Associate degree (Ad) op het gebied van onderwijs en zorg. Daartoe bestonden al langer plannen, maar een marktonderzoek wees twee jaar geleden uit dat nog niet werd voldaan aan een (belangrijke) voorwaarde voor bekostiging: voldoende arbeidsmarktperspectief. Inmiddels is dat veranderd zodat in samenwerking met partnerinstellingen de ontwikkeling van een Ad op het terrein van

onderwijs en zorg voortvarend ter hand kon worden genomen. Per september 2016 zijn 70 studenten gestart met de Ad Kind en Educatie, in samenwerking met Katholieke Pabo Zwolle en ROC Landstede.

Hogeschool Viaa vindt het belangrijk dat studenten met een beperking in principe de studie van hun keuze kunnen volgen. Het beleid 'Handicap en studie' richt zich met een knelpuntenplan, een voorlichtingsplan en een beleidsplan op het verder terugdringen van belemmeringen voor studenten met een functiebeperking.

Het uitgangspunt voor het alumnibeleid is een levenslange relatie met afgestudeerden te onderhouden. Ook worden alumni actief benaderd om zitting te nemen in projectgroepen en kenniskringen rond onderwijskundige thema's. Daarnaast blijkt dat een deel van de alumni na een inwerkperiode een vervolgopleiding wil doen.

Onderwijsaanbod

Hogeschool Viaa ambieerde in 2012 een bescheiden groei van studenten. De commissie constateert dat de studentenaantallen zijn toegenomen van 1381 in 2011 naar 1615 studenten in 2015.

Het voornemen om masteropleidingen in samenwerkingsverbanden uit te voeren en aan te bieden heeft concreet vorm gekregen. Naast de opleidingen Special Educational Needs, Leren en Innoveren en Educational leadership die Viaa samen met partners aanbiedt, is er de wens om meer masters gericht op het primair onderwijs te ontwikkelen.

Verder zocht men naar een grotere efficiëntie van bacheloropleidingen door meer samenwerking tussen de verschillende opleidingen tot stand te brengen. De commissie constateert dat in 2012 het gezamenlijk keuzejaar werd ingevoerd, maar dat dit in 2015 niet meer van start ging. Wel loopt vanaf september 2014 het herziene programma Studium Generale.

Viaa had zich voorgenomen om een geografische en/of identitaire partner te vinden om duurzaam mee samen te werken. Hoewel er wordt samengewerkt binnen de 'Zwelse acht' en in het ZEG-verband (Hogescholen te Zwolle (GH/Viaa), Ede (CHE) en Gouda (Driestar Educatief)), constateert de commissie dat het vinden van één duurzame partnerinstelling nog niet gerealiseerd is.

2.2 Onderzoek en valorisatie

Zwaartepuntvorming

Een belangrijke ambitie in 2012 was het niveau van het kwaliteitszorgsysteem van het onderzoek te verhogen naar de standaarden van de Valorisatiecommissie Kwaliteitszorg Onderzoek (VKO), inclusief de daarmee verbonden samenwerking met nationale en internationale partners. De commissie constateert dat de onvoorwaardelijke validering in april 2014 door de VKO is behaald.

Naast en in het verlengde van de opleidingen doet de hogeschool in drie lectoraten (praktijkgericht) onderzoek. Vraagstukken uit de beroepspraktijk, op het gebied van onderwijs, zorg (verpleegkunde), welzijn, theologie en kerk vormen de basis van het onderzoek. Er wordt samengewerkt met de lectoraten van de hogescholen in Ede en Gouda en ook met enkele universiteiten.

Viaa nam zich tevens voor om de samenhang tussen de lectoraten te versterken door de vormgeving van een hogeschoolbreed onderzoeksprofiel. De commissie stelt vast dat het onderzoekbeleid is aangescherpt via het thema 'Bezielde Professionaliteit'. Rond dit thema is in 2014 een kenniscentrum gestart en in 2015 gepresenteerd aan het werkveld en aan belangstellenden. Dit centrum doet onderzoek naar aspecten die samenhangen met de verbinding tussen persoon en professie.

Ook is de samenhang tussen onderzoek, opleiding, advies en nascholing versterkt door meer combinaties van docenttaken en onderzoekstaken te realiseren. Verder zijn studenten, alumni en werkveldvertegenwoordigers gericht betrokken bij het onderzoek van de lectoraten en kenniskringen.

Tevens bestond de ambitie om te participeren in zwaartepuntvorming op de EU *grand challenges* 'gezondheidszorg, demografische veranderingen en welzijn' en 'inclusieve, innoverende en veilige samenlevingen'. Hiertoe nam Viaa deel aan initiatieven voor een Centre of expertise (CoE) gericht op versterking van het professioneel handelen ten aanzien van opvoeding & toerusting, zorg & participatie, gemeenschapsvorming & zingeving. De commissie constateert dat het onderzoek van het lectoraat 'Zorg en Zingeving' van de academie 'Health Care' is gericht op de rol van zingevingsvraagstukken in de context van de gezondheidszorg. De commissie stelt vast dat de activiteiten op de *grand challenge* 'inclusieve, innoverende en veilige samenlevingen' via het Zwolse Health Innovation Parc zijn gerealiseerd.

In de zomer van 2014 heeft de minister op advies van de Reviewcommissie besloten in de periode 2015-2016 geen bijdrage uit de middelen voor CoE's te verschaffen aan het CoE Persoonlijk Meesterschap. Het toezichthoudend bestuur van het CoE Persoonlijk Meesterschap heeft daarop besloten de betreffende werkzaamheden op andere wijze te continueren.

Valorisatie

Viaa had de ambitie om de valorisatie te versterken door uitkomsten van onderwijs en onderzoek gericht ter beschikking te stellen van de beroepsgroepen en het algemeen publiek door middel van na- en bijscholing, advisering en begeleiding en publicaties. De commissie stelt vast dat dit is opgepakt via na- en bijscholing en aanpalende kennisdienstverlening. Vraagsturing is hierbij leidend. Er is sprake van co-creatie waarbij in nauwe samenwerking met het veld scholing en bijscholing plaatsvindt. Een belangrijk deel van deze activiteiten vindt plaats binnen Scope, een samenwerkingsverband van basisscholen en Viaa.

Viaa nam zich in 2012 voor om binnen (grotendeels) publieke vormen van bekostiging ondernemerschapsonderwijs aan te bieden toegespitst op het functioneren in publieke sectoren. De commissie concludeert dat in het studiejaar 2014/2015 in elke academie ondernemerschapsonderwijs is aangeboden. Binnen SW & Theologie en bij de Pabo is via een pilot een module in het studieprogramma opgenomen; bij Health Care is het ondernemerschapsonderwijs ingebed in het onderwijs. Het gaat vooral om het bevorderen van ondernemingszin.

2.3 Voortgang ten aanzien van profilering, zwaartepuntvorming en valorisatie

Inzake onderwijsdifferentiatie wordt conform de prestatieafspraken aan een nieuw curriculum en aan een Associate degree gewerkt. Voor het onderwijsaanbod werkt Viaa intensief samen met partners. De ambities voor onderzoek en valorisatie zijn grotendeels gerealiseerd. De lectoraten werken binnen de hogeschool op gemeenschappelijke thema's samen in het kenniscentrum 'Bezielde Professionaliteit'. Ook doet Viaa in toenemende mate aan dienstverlening en advisering in samenhang met opleiding en onderzoek.

3. Onderwijskwaliteit en studiesucces

3.1 Kwaliteit en excellentie

Als indicator van onderwijskwaliteit opteerde Viaa voor de studenttevredenheid op basis van de Nationale Studenten Enquête (NSE). Viaa formuleerde de ambitie om het percentage scores van 4 of 5 (tevreden en zeer tevreden) op het NSE-item 'tevredenheid over je opleiding in het algemeen' boven 80% te laten uitkomen. De commissie constateert dat Viaa deze ambitie realiseerde aangezien het studentenoordeel sinds 2012 gehandhaafd is op 86%.

Conclusie

Aangezien Viaa haar ambitie met betrekking tot het NSE-studentenoordeel heeft gerealiseerd, beoordeelt de commissie het aspect kwaliteit en excellentie als positief.

3.2 Studiesucces

Viaa rapporteert ten aanzien van studiesucces resultaten die voor uitval en bachelorrendement achterblijven bij haar ambities; voor switch zijn de in 2012 geformuleerde ambities overtroffen.

Viaa formuleerde de ambitie om de uitval in het eerste jaar te reduceren van 28% naar minder dan 25%. De commissie stelt echter vast dat de uitval in 2015 27,4% bedraagt. Bij de pabo is de uitval 33,8% en bij de andere opleidingen ligt de uitval rond 24%. Viaa ambieerde de switch naar andere opleidingen binnen de instelling onder 5% te houden. In 2012 was de switch 2,4%, terwijl deze in 2015 uitkwam op 1,6%. De commissie constateert bijgevolg dat Viaa haar ambitie op switch realiseert. De commissie constateert dat het bachelorrendement van herinschrijvers bij dezelfde instelling na C+1 (nominale studietijd + een jaar) daalde van 85,5% in 2012 tot 76,9% in 2015, terwijl de ambitie geen verdere daling dan tot 80% toestond. Bij de opleidingen in de sector gedrag en maatschappij is het rendement gedaald naar 67,3%, bij de andere opleidingen ligt het rendement echter wel hoger dan de streefwaarde van 80%.

Viaa rapporteert over de volgende maatregelen die zij ter verbetering van het studiesucces heeft getroffen. Ten eerste had Viaa in 2012 de ambitie geformuleerd om ter vermindering van de uitval in het eerste studiejaar te werken met intakegesprekken, selectief in te voeren testen voor niveau en geschiktheid, en motivatiebrieven. De commissie constateert dat met alle deeltijdstudenten intakegesprekken zijn gevoerd, in 2014 is een studiekeuzecheck ingevoerd en met reguliere voltijdstudenten worden vroegtijdig intakegesprekken gevoerd als hun intakeformulier daartoe aanleiding geeft. Ook met instromende studenten zijn intakegesprekken gevoerd, op basis van de bij hun inschrijving geformuleerde motivatie. De vragenlijst bij de inschrijving draagt bij aan een

valide voorspelling van de geschiktheid van de student voor de gekozen studie. Sinds 2013 kent de voltijdse verpleegkundeopleiding een numerus fixus. Viaa observeert dat deze maatregel een positief effect heeft op de motivatie van studenten, en daarmee naar verwachting ook op het bachelorrendement. Ten tweede is in het studiejaar 2013-2014 de BSA-norm verhoogd van 45 naar 50 EC; dit leidde tot een kleine stijging van 0,8% van het totale aantal afwijzende bindende studieadviezen (BSA). Het beleid van Viaa richt zich op scherpe selectie in het eerste jaar. Als er sprake is van een negatief bindend studieadvies biedt Viaa – indien door de student gewenst – studiekeuzebegeleiding bij het zoeken naar een andere studie of begeleiding in de richting van werk. Ten derde wordt in nauw contact met decanen en studieloopbaanbegeleiders in het voortgezet en middelbaar onderwijs gewerkt aan het verbeteren van de aansluiting op Viaa. In haar voorlichting benadert Viaa studenten gericht voor het opleidingstraject dat het best past bij hun vooropleiding. In 2015 is voor het eerst een mbo-hbo dag georganiseerd, daarnaast biedt de afdeling Social Work een brugmodule aan. Deelnemers uit het mbo hebben deze module afgesloten met een capaciteitentest.

De commissie constateert dat Viaa de volgende factoren noemt die het resultaat beïnvloed hebben. Viaa geeft aan dat vanwege de beperkte kans op werk het aantal studenten dat de stageperiode vertraagd afsluit, is toegenomen. Een andere ontwikkeling die Viaa waarneemt, is dat studenten minder haast maken om af te studeren vanwege het geringe arbeidsperspectief, of dat zij juist in de periode van afstuderen een parttimebaan met beide handen hebben aangegrepen, hetgeen vertragend werkt op het afstuderen. Een oorzaak voor het niet waarmaken van de ambities op studiesucces zijn bij de Pabo volgens Viaa de 'behoorlijk' verzwaarde landelijke eisen: de verplichte toetsen voor aardrijkskunde, geschiedenis en natuurkunde. Hierdoor zijn de aantallen uitvallers in hogere jaren toegenomen en is er meer sprake van studievertraging in de pabo. Viaa geeft het voorbeeld van cohort 2010, waarvan 10% van de herinschrijvers in het tweede jaar in hogere leerjaren is uitgevallen en 6% in 2016 de studie nog niet heeft afgerond. Verder draagt daaraan bij het grote aandeel van mbo'ers in de pabo-instroom; juist zij hebben moeite met de verzwaarde eisen. In Social Work ziet Viaa als specifieke factor dat relatief veel studenten persoonlijke problemen hebben; om die reden heeft Viaa extra studentbegeleiding georganiseerd in die academie en hogeschoolbreed zijn studentenpastors geïntroduceerd.

Tot slot geeft Viaa te kennen dat in 2014 een verzwaard curriculum is ingevoerd, met onder meer extra aandacht voor onderzoekvaardigheden. Viaa geeft aan dat de verhoogde abstractiegraad in het curriculum vooral voor mbo'ers moeilijkheden oplevert.

De commissie heeft de volgende overwegingen ten aanzien van de bovenstaande factoren. De commissie heeft begrip voor de veranderingen in het werkveld en het vertraagd afstuderen door werk, maar moet vaststellen dat dit geen fenomeen is dat Viaa zwaarder zou treffen dan vergelijkbare hogescholen. De commissie constateert bovendien dat het verschil tussen het rendement na vijf en zes jaar in de afgelopen periode niet sterk is gegroeid. Dit wijst erop dat er niet of nauwelijks sprake is van vertraagd afstuderen. De commissie heeft begrip voor de effecten van de aangescherpte toelatingseisen, al zijn deze geen uniek fenomeen voor Viaa.

Met het oog op mogelijke oorzaken voor uitval heeft de commissie de samenstelling van de studentenpopulatie gezien. De commissie stelt vast dat de mbo-instroom in Viaa fluctueert tussen circa 26% en 36%: normale waarden voor hogescholen in Noord- en Oost-Nederland. Dit sluit niet uit dat het aandeel mbo'ers, voor wie de kennistoetsen

juist een struikelblok vormen, in de pabo-opleiding relatief groot is. De commissie beschikt op dit punt niet over cijfers op opleidingsniveau. Daarnaast stelt de commissie vast dat het aandeel vwo-studenten binnen Viaa door de jaren heen varieert tussen 8% en 12%, wat voor de regio eerder aan de hoge kant is. Het aandeel studenten met een niet-westerse afkomst (minder dan 2%) is bij Viaa relatief laag.

De commissie acht daarnaast de volgende factoren van belang. Zij constateert over de volle breedte van het hbo een spanningsveld tussen toegankelijkheid, kwaliteit en studiesucces. Dit speelt het sterkst bij de hogescholen die een zeer diverse studentenpopulatie hebben. De commissie tekent daarbij aan dat vanuit het hbo bij het maken van de prestatieafspraken al expliciet aandacht is gevraagd voor dit zogenaamde hbo-trilemma. De commissie onderkent dat de impact van de verhoogde kwaliteitseisen moeilijker bleek in te schatten dan gedacht; vele hogescholen hebben hun ambities bij studiesucces niet kunnen realiseren. Daar komt bij dat een aantal instellingen op onderdelen last heeft gehad van vertraagde wet- en regelgeving. De commissie heeft deze voor het hbo generieke factoren die de resultaten op het gebied van studiesucces beïnvloed hebben, meegenomen in haar overwegingen. De commissie heeft echter geen indicaties dat bij Viaa sterkere of additionele neerwaartse effecten op het studiesucces verwacht mogen worden dan bij vergelijkbare hogescholen.

De commissie stelt vast dat de ambities voor uitval en rendement weliswaar niet zijn behaald, maar dat de in 2015 bereikte waarden slechts in zeer beperkte mate van de streefwaarden afwijken. Daarnaast observeert de commissie een trendbreuk ten goede in de uitval. Waar het rendement in vergelijking met de nulmeting merkbaar lager is, is de uitval ten opzichte van 2011 licht verbeterd. Bovendien is het rendement ten opzichte van vergelijkbare hogescholen relatief hoog.

Conclusie

De commissie concludeert dat de ambitie ten aanzien van switch is gerealiseerd. Het beoogde bachelorrendement en de ambitie voor uitval in het eerste jaar zijn niet gerealiseerd. Niettemin beoordeelt de commissie, alles overwegende en na toelichting door de instelling, de resultaten ten aanzien van het aspect studiesucces als positief.

3.3 Maatregelen met betrekking tot onderwijsintensiteit, docentkwaliteit en indirecte kosten

Viaa rapporteert ten aanzien van maatregelen met betrekking tot onderwijsintensiteit, docentkwaliteit en indirecte kosten resultaten die voor de onderwijsintensiteit de ambitie realiseert, voor indirecte kosten vrijwel de streefwaarde bereikt en voor docentkwaliteit slechts in beperkte mate van de streefwaarde afwijkt.

De ratio van het aantal docenten met een master- of doctorsgraad ten opzichte van het totale aantal docenten zou volgens de prestatieafpraak meer dan 70% moeten bedragen. Bij de nulmeting in 2011 bedroeg dit percentage 60%. In 2015 bedroeg dit 65,6%. Viaa meldt dat enkele opleidingstrajecten in 2016 zijn afgerond en dat daarmee met minder dan een jaar vertraging de ambitie alsnog behaald is (70,1%). Rekening houdende met nog in opleiding zijnde personen verwacht Viaa dat bij het huidige personeelsbestand het percentage zal doorgroeien tot 72,5% in 2018.

De commissie stelt vast dat alle voltijd bacheloropleidingen conform de afgesproken norm minstens twaalf contacturen tellen in het eerste jaar.

Voor wat betreft indirecte kosten was het de ambitie van Viaa om de ratio OP/OOP (fte's onderwijsgevend ten opzichte van fte's onderwijsondersteunend personeel) te doen stijgen van 1,5 in 2011 tot 1,63 in 2015. De commissie constateert dat deze ambitie vrijwel gerealiseerd is aangezien de ratio 1,61 bedraagt. Viaa vermeldt dat twee medewerkers eind 2015 feitelijk al niet meer bij de stichting Viaa-GH werkzaam waren (formeel zijn zij per maart 2016 uit dienst). Na verwerking van deze wijziging zou de ratio 1,66 zijn geweest, waarmee de indicator in 2016 boven de streefwaarde zou uitkomen.

Viaa formuleerde als aanvullende indicator in haar prestatieafspraken de ambitie om de generieke overhead te stabiliseren op 24%. De commissie constateert dat deze daalde van 24% in 2011 naar 22% in 2015. Daarmee is deze ambitie gerealiseerd.

Conclusie

De commissie concludeert dat de ambities ten aanzien van onderwijsintensiteit zijn gerealiseerd, ten aanzien van indirecte kosten vrijwel zijn gerealiseerd en die ten aanzien van docentkwaliteit niet zijn gerealiseerd. Niettemin beoordeelt de commissie, alles overwegende en na toelichting door de instelling, de resultaten ten aanzien van het aspect maatregelen ter bevordering van onderwijskwaliteit als positief.

3.4 Aanvullende overwegingen

In aanvulling op bovengenoemde overwegingen wijst de commissie op de volgende factoren. Viaa staat hoog in de Keuzegids Hoger Onderwijs (tweede plaats) en Elsevier (tweede plaats in de categorie 'Specialistische hogeschool'). Vijf studies van Viaa kregen in de Keuzegids het predicaat 'Topopleiding'.

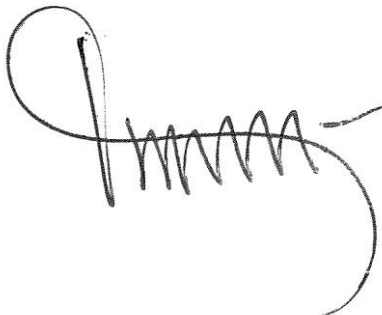
4. Advies aan de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

In verband met het vaststellen van de gevolgen, bedoeld in artikel 13, eerste lid, van het Besluit experiment prestatiebekostiging (Staatsblad 2012, 534) komt de commissie op grond van de beoordeling van de rapportage van Viaa tot het volgende advies aan de minister van OCW.

De commissie beoordeelt de resultaten ten aanzien van:

1. het aspect kwaliteit en excellentie als positief,
2. het aspect studiesucces als positief, en
3. het aspect maatregelen als positief.

Namens de Reviewcommissie Hoger Onderwijs en Onderzoek,

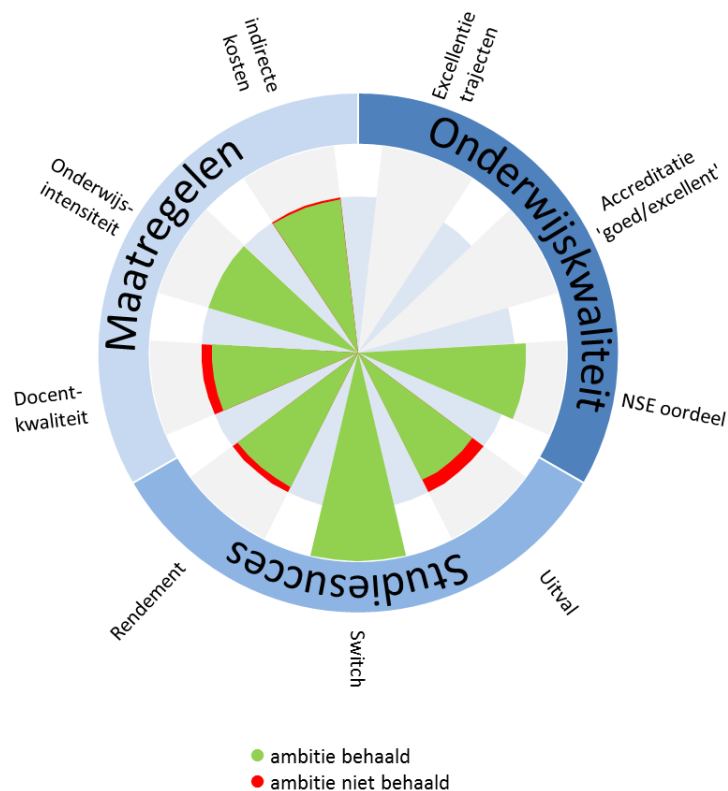
prof. dr. F.A. van Vught, voorzitter

Bijlage 1

Scores verplichte indicatoren onderwijskwaliteit en studiesucces

	nulmeting	ambitie	realisatie 2015
Uitval	28	25	27,4
Switch	2,4	5	1,6
Bachelorrendement	85,5	80	76,9
Studentoordeel (NSE)	86	80	86
Docentkwaliteit	60	70	65,6
Onderwijsintensiteit	0	0	0
Indirecte kosten; ratio OP/OOP	1,5	1,63	1,61

Ratio realisatie 2015 en ambitie

In bovenstaande figuur wordt de realisatie op de verplichte indicatoren weergegeven in relatie tot de ambitie op die indicatoren. Als de realisatie de ambitie overstijgt is het segment groter dan de binnenste cirkel. Blijft de realisatie achter bij de ambitie dan kleurt het niet behaalde deel van de ambitie rood. Hoe groter het rode gedeelte hoe verder de realisatie relatief van de ambitie verwijderd is gebleven.